

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Profesor John R. Searle

John Rogers Searle (ur. w roku 1932), absolwent Uniwersytetu Oksfordzkiego, jest od 50 lat związany z Uniwersytetem Kalifornijskim w Berkeley, gdzie wykłada na stanowisku profesora filozofii. Jego praca badawcza i dydaktyczna koncentruje się wokół zagadnień związanych z analizą języka, filozofią języka i filozofią umysłu. Badania nad umysłem są wg Profesora Searle'a naturalnym krokiem w badaniach nad językiem, a sama filozofia języka ma być częścią współcześnie rozwijanej filozofii umysłu. W tym duchu sformułował Profesor Searle większość swoich postulatów i modeli naukowych, m.in. filozoficzne podstawy naturalizmu biologicznego, a także słynną teorię czynności mowy (ang. *speech act theory*), która stanowi od pół wieku inspirację dla prac językoznawców i filozofów języka na całym świecie. Badania Profesora Searle'a mają charakter rozległy i interdyscyplinarny, a z ich wyników korzystają m.in. pragmatycy i semantycy języka, filozofowie, logicy, filozofowie prawa, psychologowie, socjologowie, a także przedstawiciele nauk przyrodniczych. Niektórzy z nich (np. pragmatycy) uznają Jego badania za fundament, a nieraz wręcz synonim ukształtowania się danej dziedziny nauki.

Pomimo głębi podejmowanych problemów, ton wywodu prac Profesora Searle'a jest „osobisty”, przejrzysty, zwrócony ku czytelnikowi. W książce *Umysł: krótkie wprowadzenie* czytamy:

Pod sam koniec poprzedniego rozdziału natknęliśmy się na ewidentną antynomie w rodzaju tych, które jakże często występują w filozofii. Z jednej

Uniwersytet
ŁÓDZKI

strony jest pogląd, który chętnie akceptujemy, który wydaje się nam wręcz zniewalający, mianowicie, że wszechświat jest materialny — ale pogląd ten pozostaje w sprzeczności z innym, którego również nie potrafimy się wyzbyć, głoszącym istnienie umysłu. Tego rodzaju sprzeczności przewijają się przez całą historię filozofii. W rozdziale 7 zobaczymy, że w problemie wolnej woli pojawia się ten sam rodzaj antynomii czy kontrowersji — sądzymy, że wszystkie zdarzenia są zdeterminowane przyczynowo, lecz jednocześnie doświadczamy wolności. Problematyka innych obszarów filozofii rodzi rozwiązania podobnie niespójnie. W etyce na przykład sądzymy, że musi istnieć obiektywna prawda moralna, a jednak doświadczenie uczy nas, że moralność obywa się bez tego rodzaju obiektywności. (...) Jednym te wewnętrzne sprzeczności filozofii wydają się męczące i nudne. W oczach innych — ja się do nich zaliczam — są zabawne i zajmujące.

W sposób równie stanowczy Profesor Searle rozwiązuje szereg istotnych problemów filozoficznych „rozprawiając” się z wieloma „izmami” w nauce i filozofii. W książce *Umysł, mózg i nauka* mówi:

[Książkę napisałem] z przeświadczeniem, że filozofia umysłu jest najważniejszym tematem współczesnej filozofii i że klasyczne stanowiska — dualizm, materializm, behawioryzm, funkcjonalizm, komputacjonizm, eliminatywizm, epifenomenalizm — są fałszywe.

Wywody Profesora Searle’a są przykładem niezrównanej maestrii stylu polemicznego wywołującego żarliwe dyskusje naukowe.

Profesor John Searle jest autorem ponad 300 prac oryginalnych, w tym 23 monografii, w większości przetłumaczonych, na w sumie 21 języków świata – w tym język polski (*Czynności mowy: rozważania z filozofii języka; Umysł, mózg i nauka; Umysł na nowo odkryty; Umysł, język, społeczeństwo: filozofia i rzeczywistość; Umysł: krótkie wprowadzenie*). Tezy tych prac przedstawiał Profesor Searle w trakcie ok. 400 wystąpień plenarnych w ok. 100 krajach na wszystkich kontynentach. O Nim z kolei traktuje kilkaset książek najznamienitszych uczonych świata; poświęcono Mu też tytułarnie ponad 100 konferencji naukowych. Otrzymał w uznaniu swego dorobku kilkanaście doktoratów honoris causa oraz honorowych profesur, a także liczne prestiżowe nagrody, m.in. Nagrodę Jeana Nicoda, Nagrodę Kongresu USA, Nagrodę Guggenheima, czy też Nagrodę Światowego Forum Ekonomicznego w Davos.

Warto odnotować społeczne zaangażowanie Profesora Searle’a – szczególnie we wczesnym okresie jego kariery akademickiej. W latach pięćdziesiątych ubiegłego stulecia sprawował funkcję sekretarza ruchu studenckiego przeciw senatorowi Josephowi McCarthy’emu, w latach sześćdziesiątych, jako profesor Uniwersytetu w Berkeley, przystąpił do akcji

Uniwersytet
ŁÓDZKI

Ruch na Rzecz Wolności Słowa, występując przeciwko polityce administracyjnej amerykańskich uniwersytetów.

Z dziedzictwa naukowego Profesora Johna Searle'a korzystają kolejne pokolenia polskich naukowców, pracowników Uniwersytetu Łódzkiego. W roku 2005 powstała na Wydziale Filologicznym Katedra Pragmatyki Językowej, prowadząca badania nad pragmatyką języka w duchu filozofii i poglądów Profesora Searle'a. Jest to w tej chwili jedyna katedra w Polsce i jedna z nielicznych w świecie tak wyraźnie ukierunkowana na rozwój pragmatyki językowej.

Pracownicy Uniwersytetu Łódzkiego wymieniają z Profesorem Searle'm poglądy naukowe i tym samym czerpią z Jego doświadczenia na rzecz bieżącej pracy naukowej i dydaktycznej. Czasopismo *Lodz Papers in Pragmatics* (*Łódzkie Studia Pragmatyczne*) wydawane przez renomowaną oficynę de Gruyter korzysta z eksperckich rad Profesora Searle'a, podobnie jak inne założone przez łódzkich pragmatyków czasopismo *International Review of Pragmatics*. Niedawno ukazał się na łamach tego periodyku obszerny wywiad z Profesorem, w którym podsumowuje On przypadające w 2012 roku (roku 80 urodzin Profesora) 50-lecie rozwijanej przez siebie teorii czynności mowy, wskazując na jej interkulturową ewolucję i zastosowania w pracy badawczej językoznawców i filozofów m.in. z Polski.

Opracował:

prof. dr hab. Piotr Cap